

Ayişə ƏLİYEVƏ*Azərbaycan respublikası Polis Akademiyasının**II kurs magistrantı, polis leytenantı**e-mail: ayisha.aliyeva19@gmail.com*

ƏQLİ MÜLKİYYƏTİ HÜQUQU İLƏ BAĞLI CİNAYƏTLƏRLƏ MÜBARİZƏ VƏ BU CİNAYƏTLƏRİN KRİMİNOLOJİ ASPEKTLƏRİ

Açar sözlər: müəlliflik hüququ, piratçılıq, əqli mülkiyyət, kriminogen amil

Ключевые слова: авторское право, пиратство, интеллектуальная собственность, криминогенный фактор

Keywords: author's right, piracy, intellectual property, criminogenic factor

Elmi-texniki sahənin sürətli inkişafı elmi-texniki tərəqqidə və tədqiqatın perspektivli sahələrində getdikcə daha çox yeni müəllif işlərinin tətbiqini tələb etdiyi üçün, bir insanın və bu gün yaradılan əqli mülkiyyət korporasiyalarının əqli fəaliyyəti getdikcə daha çox əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan Respublikasında əqli mülkiyyət hüquqlarının rolunun və əhəmiyyətinin getdikcə artdığı bir şəraitdə əqli mülkiyyətin məqsədlərinə ardıcıl olaraq nail olunmasına və bu sahədə dövlət siyasətinin təmin olunmasına xüsusi tələblər irəli sürülür.

Müasir dünyada əqli fəaliyyətin nəticələri həm mənəvi, həm də maddi istehsal sferasında tələb olunur və bütün növ intellektual məhsul və əqli fəaliyyət hazırda iki kateqoriya kimi xidmət edir: a) iqtisadi (çünki əqli mülkiyyət hüquqları bazar iştirakçılarına müxtəlif səviyyələrdə gəlir əldə etməyə imkan verir), b) hüquqi (əqli fəaliyyətin nəticələrinə müstəsna hüquqlar verilən).

Əqli fəaliyyətin nəticələrinə dair belə hüquqlar əqli mülkiyyətin sahibinə məxsusdur. Yalnız o, qanunla nəzərdə tutulmuş hər hansı hərəkətləri edə bilər, onlardan öz mülahizəsinə uyğun istifa-

də edə və sərəncam verə bilər, təhvil-təslim müqaviləsi bağlamaq yolu ilə onlara olan hüquqlarını istifadə üçün başqa şəxslərə verə, hüquqlarını sata, üçüncü şəxslərə qadağan edə bilər.

Bu sahənin daim inkişafda olması, perspektivi gündəliyə əqli mülkiyyət hüquqlarının ənənəvi obyektləri ilə yanaşı, qeyri-ənənəvi obyektlərin, xüsusən integral sxem topologiyalarının, yaradıcılıq nəticəsi olmayan, lakin böyük əmək və sərmayə tələb edən məlumat toplularının, daha sonra folklor nümunələrinin qorunma obyektinə çevrilməsi amilləri nəzərə alınmaqla ölkəmizdə qanunvericilik və normativ hüquqi baza sahəsində vahid qorunma məkanının yaradılması, oxşar mexanizmlər vasitəsi ilə bir mərkəzdən idarə olunmaqla dövlət siyasətinin icra səmərəliliyinin qaldırılması və nəticə etibarilə dövlətin bu sahəyə artan təsirinə nail olunması üzrə işlər aparılır.

Əqli mülkiyyət sahəsində cinayətlərin qarşısının alınmasının forma və üsullarını təsvir edərək qeyd etmək lazımdır ki, onun mövcud vəziyyətinin təhlili, səbəb-nəticə kompleksinin müəyyən edilməsi bu növ cinayətlərə qarşı məqsədyönlü mübarizənin zəruri şərtidir. Belə olan halda, ilk növbədə, cəmiyyətdə cinayətkarlığın səviyyəsini azaltmaq üçün bu cinayət təzahürlərinin qarşısının alınmasına və qarşısının alınmasına diqqət yetirilməsi məqsədəuyğundur.

Azərbaycan Respublikasında hüquq sahibinin əqli mülkiyyət hüquqlarının pozulması halında müdafiəsi milli qanunvericiliyin normaları və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin normaları ilə həyata keçirilir.

Dövlət Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına uyğun olaraq, əqli mülkiyyətin qorunmasının təminatçısı kimi çıxış edir [1; Maddə 30]. Onun qorunmasının əsası mülki qanunvericiliyinin normalarına uyğun olaraq həm fiziki, həm də hüquqi şəxs üçün əqli mülkiyyət obyektlərinə müstəsna hüquqların verilməsidir. Eyni qanunvericilik sahəsinin normaları əqli mülkiyyətlə bağlı hüquq münasibətlərini tənzimləyir, obyektlərin növlərini və onların mühafizəsi şərtlərini müəyyən edir.

Əqli mülkiyyət hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı müvafiq maddələr Azərbaycan Respublikasının “Müəlliflik hüquqları və əlaqəli hüquqlar haqqında” və əqli mülkiyyətə dair qanunlarla yanaşı, Mülki Məcəllədə, Mülki Prosessual Məcəllədə, İnzibati Xətalər Məcəlləsində və Cinayət Məcəlləsində təsbit edilmişdir.

Cinayətin qarşısının alınması cəmiyyətin bütün institutlarının fəaliyyəti ilə həyata keçirilən, həm müəyyən cinayət növlərinin, həm də konkret cinayətlərin törədilməsinə şərait yaradan səbəb və şəraitin aradan qaldırılması, zərərsizləşdirilməsi, minimuma endirilməsi və profilaktik effektin təmin edilməsinə yönəlmiş çoxsəviyyəli tədbirlər sistemidir.

Bu sahədə profilaktik tədbirlərin məqsədi əqli mülkiyyət sahəsində cinayətlərin azaldılması və hüquq sahiblərinin hüquqlarını pozan cinayətkar müdaxilələrdən qorunmasıdır.

Bu cinayətlərin törədilməsinə şərait yaradan səbəb-nəticə kompleksinin müəyyən edilməsi, aradan qaldırılması və zərərsizləşdirilməsi, əqli mülkiyyət hüququ sahiblərinin cinayətkarların qurbanına çevrilməsinə hazırlaşan şəxslərin qarşısının alınması və riskinin azaldılması bu növ cinayətlərin qarşısının alınmasında əsas vəzifədir.

Tədqiq olunan sahədə cinayətlərin qarşısının alınmasından danışarkən mövcud cinayətlərin aradan qaldırılmasına imkan verən qabaqlayıcı tədbirlərin (ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, təşkilati-idarəetmə, hüquqi, mənəvi-əxlaqi və s.) xüsusiyyətlərini aşkara çıxarmaq lazımdır. Səbəb-nəticə kompleksinin komponentləri və cinayətkarlığa qarşı mübarizədə istifadəsi onun effektivliyinə nail olmaqda mühüm rol oynayan işıqlandırma forma və üsullarıdır.

Sosial-siyasi tədbirlər əqli mülkiyyət sahəsində cinayətkarlıqla mübarizənin səmərəliliyi üçün həlledici əhəmiyyət kəsb edir, çünki məqsədyönlü profilaktik fəaliyyət, ilk növbədə, əqli mülkiyyət və onun qorunması sahəsində dövlət siyasətinin formalaşdırılmasından asılıdır.

Əqli mülkiyyət sahəsində önəmli yerə malik olan “Müəlliflik hüquqları və əlaqəli hüquqlar haqqında” Qanunun 40-cı maddəsində bu sahədəki dövlət siyasətinin aşağıdakı istiqamətləri müəyyən edildi [2; m.40]:

- elm, ədəbiyyat və incəsənət əsərlərinin yaradılması, xalqın mənəvi dəyərlərinin artırılması sahəsində fəaliyyətin həvəsləndirilməsi;

- mütərəqqi beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq müəlliflik hüquqlarını müəyyən edən və qoruyan qanunvericilik bazasının yaradılması;

- müəlliflik və əlaqəli hüquqlar sahəsində dövlət idarəçiliyinin təşkili;

- beynəlxalq əlaqələrin inkişaf etdirilməsinin yolu ilə müəlliflərin digər dövlətlərin ərazilərində hüquqlarının qorunması;

Cinayətkarlığa qarşı mübarizə üzrə ictimai-siyasi tədbirlərdən danışarkən, ilk növbədə, dövlət orqanlarının bu sahədə fəaliyyətinə diqqət yetirmək lazımdır ki, bu da bu sahədə cinayətkarlığın səviyyəsinə təsir göstərmək üçün yeni mexanizmlərin axtarışına əsaslanmalıdır.

Əqli mülkiyyət sahəsində cinayətlərin qarşısının alınması üzrə təşkilati-idarəetmə tədbirlərinin mühüm rol oynayır, çünki dövlət orqanlarının bu istiqamətdə işi onların qəbulundan asılıdır. Əqli mülkiyyət sahəsində orqan və qurumların qoruyucu, nəzarət və nəzarət funksiyalarını təmin edən, qabaqlayıcı fəaliyyət subyektlərini müəyyən etməyə və əqli mülkiyyətin cinayət qəsdlərindən qorunmasında onların qarşılıqlı əlaqəsini müəyyən etməyə imkan verən strateji qərarların qəbul edilməsi bunu edir. Türkiyə Cumhuriyyətində də əqli mülkiyyət obyektlərinin qorunması və təşviqi ilə bağlı bir çox tədbirlər təşkil edilir. Belə ki Türkiyə Cumhuriyyətində hüquq sahiblərinin təqlidi orijinaldan ayırmaq üçün zəruri olan texniki təcrübəyə malik olmalarının və həmçinin onların məhsullarının istehsalı, paylanması, satışını edən təchizat biliklərinə malik olmalarının vacibliyi qeyd olunur. Türkiyə təcrübəsində əqli

mülkiyyətin mühafizəsi ilə bağlı aşağıdakı tədbirlər həyata keçirilir [4; s.7]:

a) Ticarət yarmarkalarının təşkilatçıları, nəqliyyat və logistika şirkətləri, pərakəndə satıcılar və ödəniş xidmətləri təminatçıları da daxil olmaqla, Türkiyənin səlahiyyətli orqanları, hüquq sahibləri və digər müvafiq maraqlı tərəflər arasında mübnasibətləri asanlaşdırmaq üçün rəsmi və qeyri-rəsmi mexanizmlərinin yaradılmasını və saxlanmasını təşviq edirlər.

b) Saxta və pirat məhsullar üçün elektron məlumat mübadiləsi portalı və erkən xəbərdarlıq sistemi yaratmaq üçün özəl sektorun maraqlı tərəfləri ilə əməkdaşlıq edirlər.

Bəzi müəlliflər Rusiyada əqli mülkiyyət obyektlərinə (saxta audio, video məhsulların, kompüter proqramlarının istehsalı və yayılması) ayrı-ayrı hüquq pozuntularının həyata keçirilməsi qaydası haqqında müddəaların işlənilib hazırlanmasını və qanunvericilikdə nəzərdə tutulmasını və bu növ malların ticarəti qaydalarının müəyyən edilməsi ilə bağlı aşağıdakı işlər görürlər :

a) bu cür məhsulların satış yerləri saxta və saxta əmtəə nişanlarının əlamətləri barədə izahlı plakatlarla təchiz edilməlidir;

b) pərakəndə satış məntəqələri müstəsna hüquqlar obyektlərinin keyfiyyətini yoxlamaq üçün müvafiq avadanlıqla təchiz edilməlidir;

c) əqli mülkiyyət məhsullarının müəssisələrin rəhbərlərinə və satıcılara paylanması qaydaları ilə bağlı müntəzəm təlimlər keçirilməlidir;

ç) hər bir satış məntəqəsində əqli mülkiyyət obyektlərinin və onların Rusiyadakı hüquq sahiblərinin adları yazılmış qaimə-fakturalar olmalıdır və s.” [7; s.11].

Fikrimizcə, hər iki ölkədə qeyd edilən əqli mülkiyyətin qorunması ilə bağlı təkliflər məqsədə müvafiq hesab edilir. Düşünürük ki, Azərbaycan Respublikasında da belə təcrübələrin öyrənilməsi əqli mülkiyyətin cinayətkər qəsdlərdən qorunmasında mühüm addımlardan biri olardı.

Əqli mülkiyyətin mühafizəsi təmin edilməsinin əhəlinin mənəvi-əxlaqi və mədəni səviyyəsinin yüksəldilməsi cinayətin qarşısının alınması üçün digər tədbirlərə aid edilməlidir. Burada diqqət yetirəcəyimiz əsas məqamlardan biri əqli mülkiyyət sahəsində törədilən cinayətlərin səbəb-

nəticə kompleksinin tədqiqi prosesində cinayətkarın şəxsiyyəti ilə bağlı məsələdir. S.V. Poznişev qeyd edir ki, bütün törədilmiş cinayətlərin iki kökü var. Biri “cinayətkarın şəxsiyyətində yatır və onun dizayn xüsusiyyətlərindən toxunur, digəri isə bu şəxsiyyətdən kənar amillərdən ibarətdir ki, onların təsiri ilə onu cinayət yoluna sövq edir” [6; s.7]. Cinayətkarın şəxsiyyəti öyrənilərkən, bir qayda olaraq, onun üç əsas komponenti özündə birləşdirən strukturu nəzərdən keçirilir: a) fərdin sosial vəziyyəti (cins, yaş, təhsil, ailə vəziyyəti və s.); b) şəxsin sosial funksiyaları, o cümlədən şəxsin sosial münasibətlər sistemində vətəndaş, ailə üzvü və s. kimi fəaliyyətlərinin məcmusu; c) mənəvi-psixoloji xüsusiyyətlər. O, fərdin sosial dəyərlərə və həyata keçirdiyi sosial funksiyalara münasibətini əks etdirir”.

Cinayət törətmiş şəxsin şəxsiyyətinin kriminoloji xüsusiyyətləri sosial-demoqrafik və cinayəthüquqi xüsusiyyətləri, sosial rolları və sosial statusları, mənəvi xüsusiyyətləri və psixoloji xüsusiyyətləri kimi əlamətlərlə müəyyən edilməlidir. Cinayət törətmiş şəxsin şəxsiyyətinin təhsil səviyyəsinin səciyyələndirilməsi kriminoloji əhəmiyyət kəsb edir, çünki o, şəxsiyyətin sosial vəziyyətini, mədəniyyətini, təmas və ünsiyyət dairəsini, həyat planlarını və onların həyata keçirilməsi imkanlarını müəyyən etməyə imkan verir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, fərdin davranışı bir çox cəhətdən həm sosial, həm də hüquqi normalara uyğun gəlmir. Deməli, insan sosial normalardan müxtəlif yayınmalara yol verir, nalayiq hərəkətlər, hüquq pozuntuları, cinayətlər törədir. Bu halda hərəkətverici qüvvələr təkcə təhsil səviyyəsi deyil, həm də insanın ehtiyacları və motivləridir ki, bu da şəxsiyyəti onun motivasiya sferası vasitəsilə öyrənməyə imkan verir.

Eyni zamanda, motiv “şəxsin sosial mühitinin və həyat təcrübəsinin təsiri altında formalaşan, cinayət fəaliyyətinin daxili birbaşa səbəbi olan və cinayət fəaliyyətinin nəyə yönəldiyinə şəxsi münasibət bildirən motivlərdir”.

Əqli mülkiyyət sahəsində cinayətlərin törədilməsi motivlərinin müəyyən edilməsi şəxsin fəaliyyətinin nəyə yönəldiyini, bunun üçün başqa bir deyil, bu konkret davranış variantının seçildiyini anlamağa imkan verir.

Bu silsilədə əsas şey, əlbəttə ki, maarifləndirici tədbirlərdir. Eyni zamanda, maarifləndirməyə deyil, insanın hüquqi şüurunun və hüquq fəaliyyətinin inkişafına yönəlmiş hüquq təhsilinə xüsusi diqqət yetirilməlidir ki, bu da həm “subyektin şəxsi sosial-hüquqi xassələri kompleksini, həm də hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətini özündə əks etdirir [5;s179-181]

Bu, müəlliflik hüququna və əlaqəli hüquqlara, ixtiralara, patent hüququna, mülki dövrüyyə iştirakçılarının fərdiləşdirilməsi vasitələrinə, mallara və xidmətlərə hörməti tərbiyə etməyə və bu münasibətləri tənzimləməyə, hüquqi məhsulların alınmasının nüfuzunu artırmağa və vətəndaşlarda qanuni hüquqların formalaşmasına, saxtəkarlığa və piraçılığa mənfi münasibətin formalaşmasına imkan verəcəkdir.

Düşünürük ki, bu günkü dövrdə əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması ilə bağlı vacib işlərdən biri saxtəkarlıq və piraçılığın gətirdiyi iqtisadi və sosial zərərlər haqqında ictimaiyyətin məlumatlandırılmasıdır. İstehlakçıların, hüquq sahiblərinin və dövlət orqanlarının saxtəkarlıq problemindən xəbərdar olmaları, onun iqtisadi və sosial təsirlərini anlamaları və müvafiq tərəflərin saxtəkarlıq və piraçılıqla mübarizə üçün nə edə biləcəklərini bilmələri vacibdir.

Təklif edirik ki, ölkəmizdə maarifləndirilmə kompaniyaları inkişaf etdirilməli və xüsusən gənc nəsillərə belə halların qarşısının alınması yolları aşılmalı, sosial şəbəklər kimi yeni kommunikasiya kanallarından istifadə edilərək hər tərəfli kommunikasiya strategiyası hazırlanmalı, layihələndirilmə işləri görülməlidir.

Fikrimizcə, ölkəmizin bu sahədə inkişafı və perspektivli gələcəyi üçün əqli mülkiyyətin mühafizəsi ilə məşğul olan beynəlxalq təşkilatlarla birlikdə qlobal səviyədə sınaqdan keçirilmiş məlumatlılıq modellərinin öyrənilməsi və tətbiqi təcrübəsi məqsədmüvafiq olardı. Belə deyə bilərik ki, cinayətkarlığın qarşısının alınması üçün bu kimi tədbirlərin planlaşdırılması üzrə sahələrarası, idarələrarası və regionlararası xarakter daşıyan məqsədyönlü proqramların hazırlanması həyata keçirilərsə, bu cinayətlərin qarşısının alınmasının forma və üsullarını müəyyən etməyə imkan verəcəkdir.

Azərbaycan Respublikasında Əqli mülkiyyət sahəsində cinayətlərin yayılmasına qarşı mübarizənin xüsusiyyətlərindən biri də bu hallarla mübarizə funksiyaları həvalə edilmiş hüquq-mühafizə orqanlarının və digər səlahiyyətli orqanların fəaliyyətidir. Tədqiq olunan cinayətlərə qarşı mübarizədə hüquq-mühafizə orqanlarının hüquqi bazasının keyfiyyətə yenilənməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu, boşluqları, münacişləri və ziddiyyətləri aradan qaldıracaq və əqli mülkiyyət sahəsində cinayətkarlıqla mübarizədə yerli və regional maraqları və xüsusiyyətləri nəzərə alaraq müasir, optimal hüquqi baza yaradacaqdır. Belə tədbirlərin keçirilməsində məqsəd cinayətkarlığın mövcud vəziyyətini, habelə regional, yerli maraqları və xüsusiyyətləri nəzərə almaqla saxtəkarlığın və intellektual piraçılığın istehsalı və yayılması sahəsində cinayətkarlıqla mübarizə üçün hüquqi baza hazırlamaq və yaratmaqdır. Bununla bağlı bəzilərinin fəaliyyətini nəzərdən keçirəcəyik.

Daxili İşlər Nazirliyi öz fəaliyyətində digər hüquq-mühafizə orqanları ilə fəal qarşılıqlı əlaqədə olur və hüquq sahibləri ilə tərəfdaşlıq əlaqələri qurur, əqli mülkiyyətin dövrüyyəsi ilə bağlı hüquqpozumaların aşkar edilməsi və araşdırılması metodologiyasına vahid yanaşmanın formalaşdırılmasında iştirak edir, fəaliyyət göstərir.

Əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması Azərbaycan Respublikasının gömrük xidmətinin fəaliyyətində prioritet istiqamətlərdən biridir. Əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması məsələləri Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsinin müvafiq maddələrində öz əksini tapmışdır.

Prokurorluq orqanları əqli mülkiyyət sahəsində cinayətlərə qarşı mübarizə, belə malların müəyyən edilməsi və təqsirkarların İnzibati Xətalər Məcəlləsinin və cinayət qanunvericiliyinin müvafiq maddələrinə uyğun olaraq məsuliyyətə cəlb edilməsi üzrə tədbirləri müstəqil şəkildə həyata keçirirlər.

Əqli mülkiyyət hüquqları üzrə Azərbaycan Respublikasının məhkəmələri birinci instansiya arbitraj məhkəməsi kimi əqli mülkiyyət sahəsini tənzimləyən normativ hüquqi aktların mübahisələndirilməsi işlərinə baxır və bu baxımdan əqli mülkiyyətə qəsd edən cinayətlərin qarşısının alınması subyektlərindən biri kimi çıxış edir. Onun

səlahiyyətlərinə əqli mülkiyyət sahəsində pozuntulara dair işlərə baxılması daxildir.

Əqli Mülkiyyət Məhkəməsi öz fəaliyyətində bütün hüquq-mühafizə orqanları ilə konkret hallarda mütəxəssislərin cəlb edilməsi baxımından əməkdaşlıq edir, bəzən dövlət orqanlarının qərarlarına, məsələn, respəndentlərin qərarlarına etiraz edə bilər, məsələn: patent verməkdən və ya patent verməkdən imtina, ixtira, faydalı model, sənaye nümunəsi; ixtiraya, faydalı modelə və ya sənaye nümunəsinə patentin tam və ya qismən etibarsız sayılması haqqında; əmtəə nişanı və mənşə yerinin adı haqqında ərizənin baxılmaq üçün qəbul edilməsindən imtina haqqında və s. [2].

Düşünürük ki, ölkəmizdə əqli mülkiyyət hüquqlarının pozulmasına qarşı səmərəli mübarizə aparılması üçün, hüquq-mühafizə orqanları arasında inzibati əməkdaşlığın və koordinasiyanın artırılması ilə bağlı seminarların, konfransların həyata keçirilməsi, həmçinin beynəlxalq təşkilatların, xarici dövlətlərin əqli mülkiyyət idarələri arasında sərhədyanı əməkdaşlığın artırılması arzuolunandır.

Əqli mülkiyyət hüquqlarının müdafiəsi sahəsində Əqli Mülkiyyət Agentliyinin rolu köməkçi və vasitəçi olsa da, bazarın monitorinqinin aparılması, hüquq pozuntularının sistemləşdirilməsi və məlumat bazasının yaradılması, aidiyyəti orqanlara çatdırılması, müəlliflərə və müvafiq hüquq sahiblərinə məsləhətlərin verilməsi baxımından zəruri olmuşdur [3; s.21].

Agentlik tərəfindən hazırlanmış “ Əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı və piratçılığa qarşı mübarizə tədbirləri haqqında” Qanun layihəsi Ai və ABŞ-nin bu sahədəki təcrübəsinə əsaslanır.

Azərbaycan Respublikası əqli mülkiyyət hüquqlarının müdafiəsi istiqamətində aşağıdakı tədbirləri həyata keçirir:

- dövlətin hüquq-mühafizə sisteminin, xüsusi-

lə əqli mülkiyyət sahəsində cinayətlərə qarşı mübarizə tədbirlərini bilavasitə həyata keçirən bölmələrin gücləndirilməsi, onların peşəkarlığının artırılması;

- əqli mülkiyyətin nəticələrindən texniki tərəqqi və istehsalın inkişafı maraqlarında istifadəyə yönəlmiş dövlətin innovasiya siyasətinin gücləndirilməsi;

- əqli mülkiyyətin qorunması üzrə bütün maraqlı profilaktik fəaliyyət subyektlərinin qarşılıqlı fəaliyyətinin və əlaqələndirilməsinin səmərəliliyinin artırılması və beynəlxalq standartlara uyğun olaraq qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi;

Beləliklə, yekunda deyə bilərik ki, əqli mülkiyyət hüquqlarının pozulmasına qarşı mübarizə təkbaşına yerinə yetirilməsi mümkün olmayan vəcib, çətin bir işdir. Əqli mülkiyyət hüquqlarının müdafiəsi təkcə dövlət orqanları üçün prioritet olaraq qalmamalı, cəmiyyətin bütün təbəqələrinin paylaşdığı məqsəd kimi qiymətləndirilməlidir. Nəticə etibarı ilə dövlət orqanları, beynəlxalq hökumət təşkilatları, sənaye və hətta istehlakçılar bu iqtisadi və sosial problemlə mübarizənin daha kreativ və effektiv üsukkarını hazırlamaq üçün daha sıx əməkdaşlıq etməlidirlər. Daha inkişaf etmiş əqli mülkiyyət rejiminin ölkə iqtisadiyyatına gətirəcəyi faydalar danılmazdır. Əqli mülkiyyət hüquqlarının səmərəli müdafiəsi ilə ölkənin iqtisadi göstəriciləri arasında sıx əkaqənin olması qəbul edilmiş faktır. Əqli mülkiyyət hüquqları sistemləri hər bir ölkənin böyüməsinə, birbaşa xarici investisiyalara, məşğulluq imkanlarına, innovasiyalara və ümumi rəqabət qabiliyyətinə əhmiyyətli dərəcədə təsir edərək, səmərəlilik və effektivlikdə qazanc əldə edir. Odur ki, ölkəmizin öz çiçəklənmə potensialına çatması üçün əqli mülkiyyət hüquqlarının sağlam müdafiəsi və tətbiqi rejimi çox vacibdir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası. Bakı, “ Hüquq Yayın Evi”, 2023.
2. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. Bakı, “Hüquq Yayın Evi”, 2023.
3. “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında“ Azərbaycan Respublikasının 8 oktyabr 1996-cı il tarixli Qanunu.
4. “Milli əqli mülkiyyət sistemi və bu sahədə dövlət siyasəti: vəziyyət, perspektivlər, problemlər” K.İmanov, 2013.s21

5. "Türkiyədə əqli mülkiyyət hüquqlarının təşviq edilməsi və qorunması" s.7
6. Eliseev S.A. Hüquq təhsili mülkiyyətə qarşı cinayətin qarşısının alınması vasitəsi kimi // Müasir dövrdə hüquqşünaslığın aktual problemləri. Tomsk, 1991. S. 179-181.
7. Poznyshev S.V. Cinayət psixologiyası: Cinayət növləri. Şəxsiyyətin ümumiyyətlə davranış subyekti kimi psixoloji tədqiqi və xüsusilə cinayətkarın şəxsiyyətinin öyrənilməsi haqqında; 2007. S.7
8. Tereshchenko B. L. Fərmanı. op. S. 131.

Айша Алиева

Борьба с преступлениями, связанными с правами интеллектуальной собственности, и криминологические аспекты этих преступлений

В Азербайджанской Республике защита правообладателя в случае нарушения прав интеллектуальной собственности осуществляется нормами национального законодательства и нормами международных договоров, стороной которых является Азербайджанская Республика.

Соответствующие статьи, связанные с защитой прав интеллектуальной собственности, установлены в Гражданском кодексе, Гражданском процессуальном кодексе, Кодексе об административных правонарушениях и Уголовном кодексе, а также законах Республики «Об авторском праве и смежных правах» и законах об интеллектуальной собственности.

Азербайджана.

Целью профилактических мер в сфере интеллектуальной собственности является снижение уровня преступности и защита правообладателей от преступных вмешательств, нарушающих их права. В статье рассматриваются формы и методы борьбы с преступлениями в сфере защиты интеллектуальной собственности, а также криминологические аспекты этих преступлений.

Ayisha Aliyeva

Combating crimes related to intellectual property rights and criminological aspects of these crimes

In the Republic of Azerbaijan, the protection of the right holder in case of violation of intellectual property rights is carried out by the norms of the national legislation and the norms of the international agreements to which the Republic of Azerbaijan is a party.

The relevant articles related to the protection of intellectual property rights are established in the Civil Code, the Civil Procedural Code, the Code of Administrative Offenses and the Criminal Code, along with the "On Copyright and Related Rights" and intellectual property laws of the Republic of Azerbaijan.

The purpose of preventive measures in the field of intellectual property is to reduce crimes and protect rights holders from criminal interventions that violate their rights.

The article examines the forms and methods of combating crimes in the field of intellectual property protection, as well as the criminological aspects of these crimes.